Τα αινίγματα που πρέπει να λύσει ο μεταφραστής όταν μεταφράζει από τα τουρκικά

Θάνος Ζαράγκαλης

Σε κάθε γλώσσα υπάρχουν προβλήματα που πρέπει να λύσει ο μεταφραστής. Ο καθηγητής Κουτσιβίτης στο βιβλίο του Θεωρία της Μετάφρασης γράφει τα εξής για τα μεταφραστικά προβλήματα: "*Το κεντρικό πρόβλημα είναι η ανακάλυψη της επικοινωνιακής πρόθεσης του συντάκτη και η αναπαραγωγή του ίδιου επικοινωνιακού αποτελέσματος επί του αναγνώστη».*

Όσον αφορά την τουρκική γλώσσα μερικά από τα προβλήματα είναι τα εξής: Δεν ανήκει στις ινδοευρωπαϊκές γλώσσες, κατά συνέπεια η δομή της πρότασης είναι εντελώς διαφορετική από την ελληνική. Υπάρχουν γραμματικά φαινόμενα που δεν μπορούμε να βρούμε τα αντίστοιχά τους στα ελληνικά. Όπως παραδείγματος χάρη τα Ορτάτς. Στην τουρκική γλώσσα οι ρηματικοί τύποι είναι πάρα πολλοί, και είναι αυτοί που δίνουν τη δυνατότητα να μπορεί κάποιος να συντάσσει μακροσκελέστατες προτάσεις,

Οι εκφράσεις και οι ιδιωματισμοί. Πολλές δυσκολίες αντιμετωπίζει ο μεταφραστής όταν βρίσκεται μπροστά στους πολυάριθμούς ιδιωματισμούς και εκφράσεις. Για παράδειγμα με τη λέξη **iç** στο τούρκο-ελληνικό λεξικό που εκδόθηκε από το Κέντρο Ανατολικών γλωσσών και Πολιτισμού υπάρχουν 182 εκφράσεις.

Πολύσημες λέξεις: Όμως υπάρχουν και λέξεις που σημαίνουν πολλές και διαφορετικές έννοιες: Η λέξη **harç** σημαίνει 1. λάσπη, 2.αμμοκονίαμα, 3.παράβολο, 4. επίδομα, και 5. έξοδο. Στην περίπτωση αυτή δεν αρκεί ο μεταφραστής να γνωρίζει μόνο μία από τις σημασίες μιας λέξης, καθώς αυτό μπορεί να τον οδηγήσει σε εξόφθαλμα λάθη.

Πολιτισμικές διαφορές: Λέγεται πως ο μεταφραστής μεταφέρει έναν πολιτισμό ή θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι γεφυροποιός μεταξύ δύο πολιτισμών. Πράγματι, ο μεταφραστής τουρκικών κειμένων αντιμετωπίζει πολλά ζητήματα που πηγάζουν από πολιτισμικές διαφορές, από διαφορετικά ήθη και έθιμα και διαφορετικές κοινωνικές δομές. Η διαφορετική θρησκεία, οι τελετουργίες και οι θρησκευτικοί όροι φέρνουν μπροστά σε διλήμματα τους μεταφραστές.

Το άλλο θέμα που αφορά τον πολιτισμό είναι ο τρόπος με τον οποίο μιλά ο μέσος Τούρκος και Τουρκάλα. Εκδηλώνουν πιο συχνά και ξεκάθαρα τη συμπάθεια ή αγάπη προς τον συνομιλητή τους. Αυτή η πλευρά που κρύβει συναίσθημα, συνήθως χάνεται την ώρα που μεταφράζεται προς τα ελληνικά, διότι στην Ελλάδα δεν μιλούν έτσι. Παλαιότερα επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τα ζευγάρια της ανώτερης τάξης μιλούσαν στον πληθυντικό, εάν ο πληθυντικός αποδοθεί και στα ελληνικά, θα προκληθεί σύγχυση στον έλληνα αναγνώστη.

Τοπωνύμια: Τα τοπωνύμια αποτελούν πονοκέφαλο διότι οι ονομασίες των περισσότερων τουρκικών πόλεων προέρχονται από τα ελληνικά. Σμύρνη, Ίζμιρ, Πάνορμος. Μπάντιρμα, Αδραμύττιο, Έντρεμιτ. Ποια από τις δύο θα διαλέξουμε; Πότε θα πούμε Ιστάνμπουλ και πότε Κωνσταντινούπολη. . Τα ζητήματα που προκύπτουν είναι ιστορικά, πολιτικά και εθνικά. Όσον αφορά το ζήτημα της

“Ιστανμπούλ – Κωνσταντινούπολης” θα μπορούσε να γίνει θέμα πανεπιστημιακής διατριβής.

Türkçe metinler çeviren çevirmenin çözmek zorunda olduğu bilmeceler

Thanos Zarangalis

Her dilde çevirmenin çözmesi gereken bilmeceler vardır. Profesör Kuçivitis Çeviri Teorisi adlı kitabında çeviri problemleriyle ilgili olarak şunları yazıyor: “*Esas sorun yazarın iletimsel niyetini bulmak ve aynı iletimsel sonucu okura vermektir*”.

Türk diliyle ilgili olarak ise, meydana çıkan problemlerden bazıları şunlardır: Türkçe, Hint –Avrupa dilleri grubuna ait olmadığı için cümle yapısı Yunancaya göre tamamen farklıdır. Yunancada bulunmayan gramer unsurları bulunmaktadır. Örneğin Ortaçlar. Türkçede ortaç, ulaç ve diğer eylemsiler sayesinde gayet uzun cümleler kurulabilmektedir.

Deyimler ve özel anlamlar: Çok sayıda deyim ve özel anlam ile karşılaşan çevirmen zorluk çekmektedir. Örneğin Doğu Dilleri ve Kültürü Merkezi tarafından yayınlanmış Türkçe –Yunanca sözlüğünde **iç** sözcüğü ile yapılan 182 deyim bulunmaktadır.

Çok anlamlı sözcükler: Sorun bununla kalmaz, aynı zamanda değişik anlamı olan kelimerin sayısı da çoktur. Örneğin **harç** kelimesi 1. Çamur, 2.Sıva, 3. Vergi, 4. Parasal yardım, ve 5. Harcama anlamına gelmektedir. Bu durumda çevirmenin kelimenin yalnız bir anlamını bilmesi halinde, onu göz çıkaran hatalara sürükleyebilir.

Kültürel farklar: Çevirmenin bir kültürü başka bir kültüre aşılayan biri olduğu söylenir ya da başka bir deyişle iki kültür arasında köprü bağlayan kişidir diyebiliriz. Gerçekten, Türkçe metinler çevirmeye kalkışan çevirmen, farklı kültür, faklı gelenek ve töre, farklı toplumsal yapılardan kaynaklanan meselelerle karşı karşıya gelmektedir. Değişik din, dinsel tören ile dinsel terimler çevirmenleri ikircikli durumlar önüne getirmektedir.

Kültürle ilgili başka bir konu Türklerin konuşma biçimiyle ilgilidir. Türkler daha sık ve açık şekilde hitap ettikleri kişiye sempati ya da sevgilerini dile getirmektedir. Bu durum Yunancaya çevrilirken kaybolmakta zira Yunanlılar bu şekilde konuşmaz. Osmanlı İmparatorluğu zamanında yüksek sınıfa ait çiftler aralarında konuşurken birbirlerine “siz” ile hitap ederdi. Eğer bu konuşmalar Yunancaya gene “siz” ile çevirilirse Yunan okur şaşkınlığa düşebilir.

Yer adları: Yer adları çevirmen için baş ağrısıdır çünkü Türk kentlerinin çoğu eski Yunancadan gelmektedir. İzmir, Smirni, Bandırma, Panormos, Edremit Adramittio ve birçok. İkisinden hangisi seçilmeli? Ne zaman İstanbul, ne zaman Konstanopolis diyeceğiz? Burada tarihsel, siyasal ve etnik meseleler doğmaktadır. “İstanbul - Konstanopolis” konusu üniversitede tez konusu olabilecek genişliktedir.